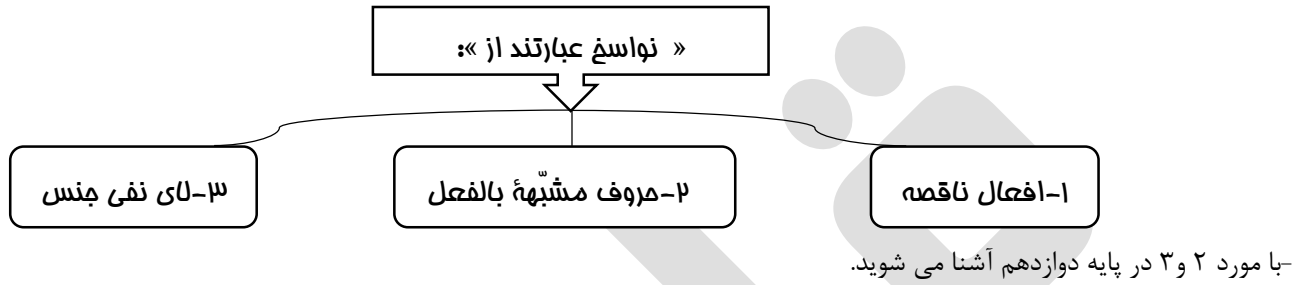
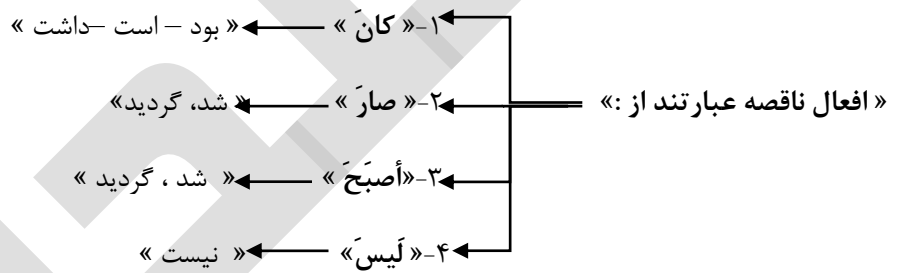

الدرس السّابع : « معانی الأفعال الناقصة »

*** نواسخ : به مجموعه عواملی که بر سر جمله اسمیه می آیند و حکم « مبتدا » و « خبر » بودن را از آنها می گیرند و نقشها و احکام جدیدی به آنها می دهند.

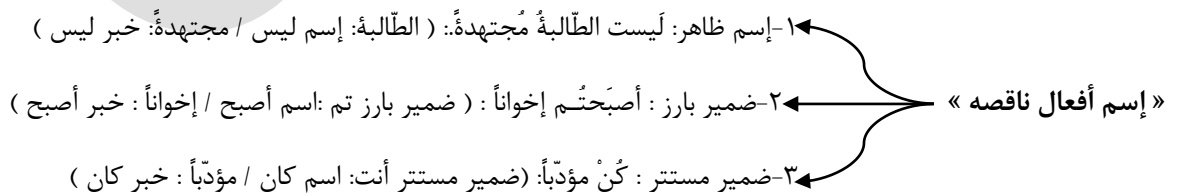
« افعال ناقصه »: افعالی هستند که بر سر جمله اسمیه وارد می شوند و « مبتدا » را بدون اینکه تغییر دهند « اسم خود » با علامت مرفوع (مُّ / ان / ون) و « خبر » و علامت آن را « منصوب » (مَ / ین / ین) می گرداند .

مثال: - الطالبُ ناجحٌ کانَ + الطالبُ ناجحٌ = کانَ الطالبُ ناجحاً . [الطالبُ : اسم کان و مرفوع / ناجحاً : خبر کان و منصوب]

- کانَ + « الطالبونَ مُجتهدونَ » = کانَ الطالبونَ مُجتهدینَ (الطالبون : اسم کان و مرفوع به واو / مُجتهدین : خبر کان منصوب به ی)

- اسم افعال ناقصه مانند « فاعل و نائب فاعل » به سه شکل دیده می شود:

توضیحات تکمیلی در فصوص صرف أفعال ناقصه:

- ۱- فعل «کان» در تمامی موارد صرف می شود؛ (ماضی - مضارع - امر-) کان- یکون- کُنْ - لاتکُنْ و
 ۲- فعلهای «صارو أصبح» فقط به شکل «ماضی ومضارع» (در ۱۴ صیغه) صرف می شوند؛ (صار- یصیر / أصبح- یصبح)
 ۳- فعل ناقصه «لیس» فقط به شکل «ماضی» (در ۱۴ صیغه) صرف می شود. (لیس- لیسوا لست- لسنوا)

۲- خبر أفعال ناقصه: خبر افعال ناقصه در جملات به سه شکل دیده می شود؛ با علامت منصوب [مَـ / مِـ / مِـ]

- «انواع خبر افعال ناقصه»
 ۱- خبر مفرد: (تک اسمی): کانَ الطَّالِبُ مُجْتَهِدِينَ. (مجتهدين: خبر کان مفرد)
 ۲- خبر جمله: کانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ. (يَأْمُرُ: خبر کان جمله)
 ۳- شبه جمله: لَيْسَ الطِّفْلُ فِي الْبَيْتِ. (فِي الْبَيْتِ: خبر کان شبه جمله)

نکته: به «۲ شرط» خبر فعل ناقصه بر اسم آن مقدم می شود:
 ۱- اسم نکره باشد
 ۲- خبر شبه جمله باشد (منظور از شبه جمله ظرف و یا جار و مجرور)

مثال: لَيْسَ لِلْفِرَارِ مَجَالٌ (للفرار: خبر مقدم لیس (شبه جمله) / مَجَالٌ: اسم مؤخر لیس)

لَمْ يَكُنْ عَلَى الْمُنْضِدَةِ دَفْتَرٌ لِكِتَابَةِ الدَّرْسِ (على المنضدة: خبر مقدم کان / دفتر: اسم مؤخر کان)

نکته: اگر جمله ای با «ضمیر منفصل» شروع شده باشد و ما بخواهیم بر سر آن جمله «أفعال ناقصه» بیاوریم. کافی است فعل ناقصه را به صیغه همان ضمیر ببریم و خبر را به صورت منصوب می آوریم. **مثال:**

صارَ + «أَنْتَ أَسْوَأُ لِرْمَلَانِكَ» = صِرْتَ أَسْوَأُ لِرْمَلَانِكَ. (ضمیر بارز ت: اسم صار / أسوء: خبر صار)

کانَ + «أَنَا نَاجِحٌ» كُنْتُ نَاجِحاً. (ضمیر بارز ت: اسم کان / ناجحاً: خبر کان)

نکته: افعال ناقصه ۱- نه لازم اند و نه متعدی و ۲- و نه معلوم و مجهول

« معنای افعال ناقصه »

»

۱- « صار و أصبح » به معنای « شد - گردید » می باشند. مثال:

- صارت التلميذة في دروسها ناجحة: دانش آموز در درسهایش موفق شد (گردید)

- تصيح الحديقة مخررة في فصل الربيع: باغ در فصل بهار سرسبز می شود (می گردد)

۲- « ليس » : به معنای « نیست » می باشد. مثال:

ليس الكاذب محترماً عند الناس: دروغگو نزد مردم مورد احترام نیست.

« معنای کان »

۱- به معنای « بود » ← كان الطالب نشيطاً: دانش آموز فعال بود.

۲- به معنای « است » ← كان الله عليمًا: خداوند دانا است.

۳- [كان + مضارع = ماضی استمراری] ← كانوا يكتبون رسائل: نامه هایی می نوشتند.

۴- [كان + (قد) + ماضی = ماضی بعید] ← كان الأطفال (قد) لعبوا في ساحة المدرسة: کودکان در حیاط مدرسه بازی کرده بودند. (آمدن قد) الزامی نیست.

۵- به معنای « داشت » [كان + « عند ، لـ » + اسم / ضمير]: كان لي كتاب مفيد: کتاب سودمندی داشتم

- كان عندي كتاب مفيد: کتاب سودمندی داشتم.

تست:

۱- عین الخطأ عن الأفعال الناقصة:

(۱) اللائق ليست من كانت له أموال كثيرة!

(۲) ستصيح بين طالبات الصف تلميذة مثالية!

(۳) كان اولئك الطلاب يطالعون الصحيفة كل يوم!

(۴) أصبح المسلمان متقدمين في اكتساب الدرجات الرفيعة!

۲- عَيْنَ الْفَعْلِ يَدُلُّ عَلَى الْإِسْتِمْرَارِ :

- (۱) إِنْ يَكُنْ لِسَانَكَ صَادِقًا تَنْفَعُ النَّاسَ !
 (۲) مِنَ الْبِدَايَةِ كَانَ النَّاسُ قَدْ اِخْتَلَفُوا لَوْنًا لِسَانًا !
 (۳) إِنْ كُنَّا نَجْتَهِدُ كُنَّا نَنْجِحُ فِي أُمُورِنَا !
 (۴) إِنَّكَ سَعِيدٌ إِنْ تَشْعُرُ بِاللَّذَّةِ مِنْ نَجَاحِ الْآخِرِينَ !

۳- عَيْنَ الصَّحِيحِ لِلْفَرَاعَيْنِ : « كَانِ الْأَطْفَالُ بِالْكَرَةِ عَلَى الشَّاطِئِ وَ بَعْدَ اللَّعْبِ نَشِيطِينَ ! »

- (۱) يَلْعَبُ - صَارَ (۲) يَلْعَبُونَ - صَارَتْ (۳) يَلْعَبَانِ - صَارُوا (۴) يَلْعَبُونَ - صَارُوا

۱- پاسخ: «گزینه ۱» صورت سوال به این مفهوم است که یکی از فعل های ناقصه در گزینه ها غلط است (یا از نظر جنس با جمله مرتبط نیست یا صیغه آن با اسمش تناسب ندارد)

در گزینه ۱ «اللائق» مفرد مذکر است و فعل «لیست» به آن برمی گردد ولی با آن تناسب صیغه ای ندارد و «لیس» صحیح می باشد. گزینه ها ۲: «ی» در «ستصبحین» اسم «أصبح» می باشد که صیغه مفرد مونث مخاطب است و خبرش «تلمیذة» می باشد که باهم تناسب دارند. گزینه ۳: «راولئک الطلاب» اسم کان و «یطالعون» خبر کان و جمله فعلیه می باشد و با هم تناسب دارند. / گزینه ۴: «المسلمان» اسم أصبح و مرفوع به الف (اسم مثنی)، «متقدمین» خبر أصبح و منصوب به «ی» است و صحیح می باشد.

۲- پاسخ: «گزینه ۳» [کان + مضارع = ماضی استمراری]: «كُنَّا نَجْتَهِدُ»، «كُنَّا نَنْجِحُ» هر دو این ساختار را

دارند. ترجمه: اگر تلاش می کردیم در کارهایمان موفق می شدیم. بررسی سایر گزینه ها:

گزینه ۱: «یکن» فعل مضارع ناقصی است که بعد از «إن» شرطیه آمده، پس معنای مضارع التزامی می دهد «ینفع» هم جواب شرط معنای مضارع اخباری می دهد. ترجمه: اگر زیانت راستگو باشد، به مردم سود می رسانی. / گزینه ۲: «کان + (قد) + ماضی» معنای ماضی بعید می دهد؛ «کان قد اختلفوا: متفاوت بودند.» / گزینه ۴: «تشعر» فعل مضارعی است که بعد از «إن» شرطیه آمده و معنای مضارع التزامی می دهد؛ «إن تشعر باللذة: اگر احساس لذت کنی».

۳- «گزینه ۴» توجه داشته باشید که هرگاه فعل وسط جمله باید با اسم قبل از خود مطابقت کند و این تنها در گزینه (۴) رعایت شده است.

کلمه «الأطفال» جمع مکسر عاقل است و فعل مورد نظر باید به صورت جمع بیاید رد گزینه های ۱ و ۳ - / در جای خالی دوم هم فعل باید به صورت جمع و مذکر بیاید، زیرا به کلمه «أطفال» برمی گردد. رد گزینه های ۱ و ۲.

و / و
 ** النجاة معكم **